

FORORD

Rundt om kommunikativ kompetence

Kommunikativ kompetence har været et af de store nøgle- og slagord i sprogundervisningen i mange år og er det stadig. I de sidste år har det været genstand for en større kontrovers om, hvad der egentlig ligger i begrebet, og om f.eks. eleverne da bare skal lære at snakke? Derfor har vi fundet det relevant at sammensætte et nummer af Sprogforum, der gør status over, hvordan man kan bruge begrebet frugtbart i dag.

Kommunikation drejer sig ikke blot om sprog. Når vi taler, ledsages talen i større eller mindre omfang af såkaldt non-verbal kommunikation: gestus, mimik, afstand, kropsholdning, suk m.m., og vi udsender derudover mange signaler om os selv: påklædning, frisure m.m. Visuelle tekster - billeder, film osv. - er meget væsentlige kommunikationsformer i dag, også i sprogundervisningen. Den kommunikative kompetence er altså meget omfattende og kompleks.

Den non-verbale kommunikation deler vi med andre levende væsener, men sproget er en særlig menneskelig kommunikationsform, et udviklet system af betydningsstørrelser, der udtrykkes ved hjælp af lyd frembragt af taleorga-

nerne - eller sekundært ved hjælp af skrift. (Døve har deres egne sprog udtrykt gennem tegn). I dette nummer af Sprogforum fokuserer vi på den sproglige del af den kommunikative kompetence, men uden at lade den non-verbale kommunikation helt ude af betragtning.

Den sproglige del af den kommunikative kompetence dækker alle de såkaldte fire færdigheder: lytte, læse, tale og skrive. Det er vigtigt at understrege dette, da en meget almindelig misforståelse er, at kommunikativ kompetence kun refererer til evnen til at tale. Kommunikativ kompetence er både produktiv og receptiv.

Vi har alle udviklet kommunikativ kompetence i modersmålet, mundtligt og senere evt. også skriftligt. Tilegnelsen af kommunikativ kompetence i et fremmed- eller andetsprog foregår derfor på baggrund af, at vi allerede har et modersmål. Der er tale om udviklingen af to systemer, der interagerer. Spørgsmålet om hvordan dette sker, har man bl.a. undersøgt inden for forskningen i tosprogethed.

Når man taler om kommunikativ kompetence, tænker man på individet: der

er tale om en kompetence, som et individ har eller er i færd med at udvikle. I virkeligheden kunne man også tale om kommunikativ kompetence på højere niveauer: gruppens, institutionens, virksomhedens, statens kommunikative kompetence. Megen af samfundets kommunikation foregår jo mellem sådanne ikke-individuelle sociale aktører, og disse aktører kan siges at udnytte en kommunikativ kompetence, der ikke er lig summen af de kompetencer, som de involverede individer har. Megen af dagens samfundsforskning drejer sig om sådanne sociale aktørers kommunikation med omverdenen, f.eks. inden for public relations, marketing og international politik.

Et sådant perspektiv kunne muligvis komme til at præge synet på kommunikativ kompetence i sprogundervisningen på længere sigt; f.eks. vil det være hensigtsmæssigt at tale om den kollektive kommunikative kompetence som klassen/holdet/projektgruppen udvikler både indadtil og udadtil.

Som årene er gået, er begrebet kommunikativ kompetence blevet fyldigere og fyldigere, i takt med at sprogforskningen har fået øje på flere og flere aspekter af sproglig kommunikation. I dag dækker kommunikativ kompetence ikke bare over en bestemt færdighed eller evne, selv om ordet kompetence lægger op til en sådan snæver forståelse. Kommunikativ kompetence dækker også over bevidsthed om sprog og sprogbrug og over bevidsthed om de socialpsykologiske forhold, der spiller ind i kommunikationen og f.eks. letter den interkulturelle kommunikation.

Kommunikativ kompetence er det centrale mål for fremmed- og andetsprogsundervisning, men det er ikke det eneste. Afhængigt af uddannelsesforløbets art vil der også være andre mål, bl.a. en bred sociokulturel kompetence. Det er vigtigt at slå fast, at nogle dele af den sociokulturelle kompetence er indeholdt i den kommunikative kompetence (cf. Karen Lunds artikel her i bladet). Men store dele af den sociokulturelle kompetence er uafhængige af den kommunikative kompetence, først og fremmest den almene viden om verden og den almene menneskekendskab. Som eksempler kunne nævnes: at det ofte blæser fra vest i Danmark, at mange danske mænd hjælper til i hjemmet, at der er en større klassebevidsthed i Storbritannien end i Danmark, at kæledyr behandles som familiemedlemmer i nogle samfund, at det er en fordel at have arbejdet med sine fordomme og sin egen tolerancetærskel.

Dette nummer af Sprogforum retter blikket mod kommunikativ kompetence inden for fremmed- og andetsprog og giver en række bud på, hvordan man i undervisningen kan give eleverne de bedst mulige rammer for at tilegne sig så god en kommunikativ kompetence som muligt.

Vi starter med en artikel af **Karen Lund**, som giver en oversigt over de forskellige komponenter af begrebet kommunikativ kompetence i forbindelse med fremmed- og andetsprogs-tilegnelse. Derefter følger en artikel af **Michael Svendsen Pedersen**, der fortæller om, hvordan man kan integrere

de forskellige dele af kompetencen i bestemte aktiviteter, der går under det engelske ord 'Task'.

Den næste artikel beskæftiger sig med den receptive kompetence: **Rineke Brouwer** beskriver en metode til udvikling af læsefærdighed, hvor man bruger fri læsning og læserapporter; og de efterfølgende beskæftiger sig med den skriftlige kompetence: **Ulla Pia Ohrt** fortæller om en række opgaver, der kan opmuntre eleverne til at skrive i klassen; og **Uwe Geist** skriver om, hvordan man kan bruge imitationer på en frugtbar måde i undervisningen i skriftlig kommunikation.

Karen Risager beskriver, hvordan man kan anvende en etnografisk inspireret metode til at udvikle alle dele af den kommunikative kompetence, inkl. den ikke-sproglige. Og **Karen-Margrete Frederiksen** fortæller om nogle erfaringer med samtale mellem elever som led i mundtlig eksamen. Endelig bringer **Johannes Wagner** en anmeldelse af to lærebogssystemer, som hver på sin måde er svaret på mange af sproglærers behov i dag for kommunikativt orienterede materialer.

Vi ser meget gerne nogle indlæg om dette emne til de kommende numre, så debatten kan fortsætte!

Redaktionen

Foto: Elsebeth Rise